

Handläggare
Jessica Lundkvist
Telefon: 08-508 25 181

Till
Socialnämnden
2019-08-20

Objekt- och anhöriganställningar inom ledsagar- och avlösarservice

En modell för att begränsa möjligheterna till att ha anhöriga som anställda

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner modell för att begränsa möjligheterna till att ha anhöriga som anställda inom ledsagar- och avlösarservice.
2. Socialnämnden överlämnar förslaget till kommunstyrelsen för beslut i kommunfullmäktige.

Lena Lundström Stoltz
förvaltningschef

Gunilla Ekstrand
avdelningschef

Sammanfattning

Socialnämnden gav 2018 förvaltningen i uppdrag att i samarbete med stadsdelsförvaltningarna ta fram en modell för att begränsa möjligheterna till att ha anhörig- och objektanställningar, speciellt anhöriga som anställda, inom ledsagarservice/ ledsagning samt avlösarservice/ avlösning. Modellen syftar till att kvalitetssäkra insatserna ledsagning/avlösning och förutsättningar för att insatserna utförs på ett rättssäkert sätt. Brukarperspektivet beaktas genom att den enskildes synpunkter tydligare kan fångas upp och krav på kompetens i utförandet säkerställer att syftet med insatsen uppnås. Förvaltningen föreslår införande av en modell där anställning av anhörig endast ska godkännas om synnerliga skäl föreligger, vilket är en bedömning som görs av enhetschef vid aktuell beställarenhet. Synnerliga skäl föreligger om den enskildes behov svårligen kan tillgodoses på annat sätt än genom anhöriganställning på grund av exempelvis:

- att det krävs ingående kunskaper för att säkerställa att stödet ska kunna ges tryggt och säkert,
- att en medicinsk utredning visar på att brukaren har svårigheter med att ta in nya personal.

Förvaltningen föreslår inga begränsningar gällande objektanställningar, det vill säga vid de situationer då den objektanställda inte är anhörig.

Bakgrund

I stadens budget år 2017 fick socialnämnden i uppdrag att utreda objekt- och anhöriganställningar inom ledsagar- och avlösarservice inom stöd och service till personer med funktionsnedsättning (se bilaga 1). I utredningen konstaterades fler brister gällande insyn, dokumentation och uppföljning i ärenden där anhöriga var anställda jämfört med övriga ärenden. Vidare konstaterades att möjligheten att framföra klagomål var begränsad och att arbetsmetoderna var otydliga.

Utifrån resultatet av utredningen gav socialnämnden förvaltningen i uppdrag att i samarbete med stadsdelsförvaltningarna ta fram en modell för att begränsa möjligheterna till att ha anhörig- och objektanställningar, speciellt anhöriga som anställda, inom ledsagarservice/ ledsagning samt avlösarservice/ avlösning.

Ärendets beredning

Ärendet har arbetats fram inom avdelningen för stadsövergripande frågor i samarbete med en arbetsgrupp bestående av biträdande enhetschefer inom området funktionsnedsättning från stadsdelsförvaltningarna Kungsholmen, Spånga-Tensta samt Bromma. Ansvarig utredare har även samverkat med Eva Ahlholm stadsadvokat från juridiska avdelningen samt med Pia Ehnhage, stadens funktionshinderombudsman. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 14 augusti och funktionshinderrådet har haft möjlighet att behandla ärendet den 15 augusti 2019.

Ärendet

Förvaltningen har tillsammans med samverkansparterna arbetat fram en modell för objekt- och anhöriganställningar inom ledsagar- och avlösarservice. I arbetet med modellen har definitionen av anhöriganställning hämtats från utredningen som gjorts av äldreförvaltningen gällande anhörig- och objektanställningar inom hemtjänsten. Vissa justeringar har gjorts för att passa aktuell insats.

Följande definition har använts:

- Anhöriganställningar innebär att brukarens förälder, barn eller andra släktingar anställs för att utföra insatser för den enskilde. Det är inte nödvändigt att de båda delar hushåll.

Förslag på modell för att begränsa anhöriga som anställda

Den föreslagna modellen syftar till att kvalitetssäkra insatserna ledsagning/avlösning och förutsättningar för att insatserna utförs på ett rättssäkert sätt. Brukarperspektivet beaktas genom att den enskildes synpunkter tydligare kan fångas upp och krav på kompetens i utförandet säkerställer att syftet med insatsen uppnås.

Möjligheten att ha anhöriga som anställda bör utifrån bland annat rättssäkerhet begränsas. Förvaltningen föreslår att följande modell används:

- endast om synnerliga skäl föreligger ska anhöriga som anställda godkännas inom avlösning/ avlösarservice och ledsagning/ ledsagarservice.
- beslut om anställning är normalt en verkställighetsfråga där anställningsbeslutet fattas av arbetsgivaren. Anhöriga ska som huvudregel inte anställas för att genomföra avlösning/ avlösarservice eller ledsagning/ ledsagarservice men sådan anställning kan ske då synnerliga skäl föreligger och den biståndsberättigade har möjlighet att få frågan om att anhörig ska utföra insatsen prövad. Beslut om att brukaren får ha en anhörig som utför insatsen fattas av aktuell beställarenhet. Prövning sker enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen (SoL). Prövning enligt 4 kap 2 § SoL ska dock alltid föregås av prövning enligt 4 kap. 1 SoL.

I praktiken kan detta leda till att ansökan om att få anhörig som utför insats avslås enligt 4 kap 1 § SoL, eftersom socialtjänstlagen inte innebär att det finns en sådan rättighet för att uppnå skälig levnadsnivå. Ansökan kan däremot beviljas vid prövning enligt 4 kap 2 § SoL om vissa förutsättningar enligt nedan är uppfyllda.

Anställning av anhörig kan godkännas om synnerliga skäl föreligger vilket är en bedömning som görs av enhetschef vid aktuell beställarenhet. Synnerliga skäl föreligger om den enskildes behov svårligen kan tillgodoses på annat sätt än genom anhöriganställning på grund av exempelvis:

- att det krävs ingående kunskaper för att säkerställa att stödet ska kunna ges tryggt och säkert,

- att en medicinsk utredning visar på att brukaren har svårigheter med att ta in nya personal.

Objektanställningar

Definitionen av objektanställningar har hämtats från utredningen som gjorts av äldreförvaltningen gällande anhörig- och objektanställningar inom hemtjänsten. Vissa justeringar har gjorts för att passa aktuell insats.

Följande definition har använts:

- Objektanställningar innebär att en person är anställd för att utföra insatser hos enbart en brukare, och inte åt några andra brukare.

Då utredningen gällande objekt- och anhöriganställningar inom ledsagar- och avlösarservice mynnade ut i ett förslag om att begränsa anhöriga som anställda föreslås inte någon begränsning i övrigt i den del som handlar om objektanställningar, det vill säga vid de situationer då den objektanställda inte är anhörig.

Jämställdhetsanalys

Kartläggningen som gjorts i utredningen visar att det är flest män/pojkar som har anhörig- eller objektanställning för sin insats. Det är i enlighet med hur könsfördelningen generellt ser ut för de som beviljats insatserna.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningens förslag är att anhöriga som anställda endast bör godkännas i de situationer där synnerliga skäl föreligger.

Vad som faller inom bedömningen synnerliga skäl får avgöras av den ansvariga stadsdelsnämnden men det handlar om situationer där det krävs ingående kunskaper för att säkerställa att stödet ska kunna ges tryggt och säkert, eller att en medicinsk utredning visar på att brukaren har svårigheter att ta in ny personal. Hur handläggningen ska ske vid ansökningar om anhöriga som anställda samt vad som avses med synnerliga skäl ska skrivas in i riktlinjerna för handläggning av insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och bistånd enligt SoL till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning.

Det finns redan reglerat i stadens förfrågningsunderlag/uppdagsbeskringar att leverantören ska inhämta beställarens godkännande innan rekrytering av den anhörige påbörjas. Det finns

dock inte reglerat hur hanteringen ska ske i de situationer då beställaren inte ger sitt godkännande, vilket skapar en otydlighet med risk för att olika förfaringsätt tillämpas i de olika stadsdelsförvaltningarna. Den föreslagna modellen ger ett tydliggörande för i vilka situationer som ansökningar om anställning av anhörig kan beviljas samt hur ansökningarna ska handläggas.

Förvaltningen föreslår inga begränsningar gällande objektanställningar i de fall då den objektanställda inte är anhörig.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner förvaltningens modell för att begränsa anhöriga som anställda och att den nya hanteringen ska skrivas in i riktlinjerna för handläggning av insatser enligt LSS och bistånd enligt SoL till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning. Vidare föreslår förvaltningen att socialnämnden överlämnar förslaget till kommunstyrelsen för beslut i kommunfullmäktige.

Bilaga

Objekt- och anhöriganställningar inom ledsagar- och avlösarservice- en utredning inom området stöd och service till personer med funktionsnedsättning. Dnr 3.1.1-656/2017